

Grønt føre i Sydtyrol

OBEREGGEN. Generalsekretæren i mindretalsorganisationen Midas, Günther Rautz, nyder udsigten over skilandskabet i Dolomitterne. Det samme gør miljøforkæmpere. **Mere side 20 og 21**

Miljøvenlig vintersport

OBEREGGEN. I skisportsområdet Obereggen i Sydtyrol skrives miljøet med stort. Vandturbiner leverer over 80 procent af strømmen. Mere grøn kan energien næsten ikke blive. (Foto: Bjarne Lønborg) Mere side 20 og 21

Skisport på miljøets betingelser

OBEREGGEN. Mens vintersport traditionelt har ry for at være både særdeles ressourcekrævende og hård ved miljøet, er et af Centraleuropas mest attraktive skisportsområder målrettet gået imod tendensen ved både at mindske ressourceforbruget og skåne miljøet – herunder nedsætte CO₂-udslippet.

I skisportsområdet Obereggen i de såkaldte røde bjerge, Dolomitterne, knap en times kørsel fra Sydtyrols delstatshovedstad Bolzano/Bozen skrives miljøet med stort.

82 procent af den strøm, som benyttes til blandt andet at drive 36 liftanlæg, godt 180 snekanoner og den øvrige strømforbrugeren teknik, der gør avanceret skisport muligt på 44 kilometer sammenhængende alpine skipister, er såkaldt grøn energi. Den produceres ved hjælp af hovedsageligt vandturbiner i bjergområdet. Og for at undgå både dyr og ressourcekrævende transport af vand til turbinerne, opsamles vandet i kæmpemæssige reservoirer i 1800 til 2500 meters højde i bjergene. Herfra ledes vandet ind i rørledninger til de elproducerende turbiner.

Tilsvarende benyttes udelukkende vand fra opsamlingsreservoirer i bjergene til produktion af sne til pisterne fra over 180 snekanoner, når vintervejret ikke giver naturligt sne.

EDB-netværk til snemaskiner
Desuden er der lykkedes via computerteknologi at nedsætte elforbruget til de mange snekanoner til et minimum ved

at forbinde dem alle gennem et EDB-netværk.

Fra en enkelt computer i områdets centrale pumpestation er en operatør i stand til at sætte sneproduktion i gang fra snekanonerne præcist på de steder og i det omfang på skipisterne, hvor der er behov for mere sne end den naturlige.

Når vi i vores markedsføring udråber området som 100 procent snesikkert hele vinteren, er det tvingende nødvendigt at sikre et altid friskt snelag på pisterne. Men til forskel fra tidligere, da vi måtte bruge masser af benzin til vore snefartøjer for at bevæge os rundt for at betjene de enkelte snekanoner, kan jeg sidde her ved min computer og lade sneen falde, hvor det skønnes nødvendigt, siger EDB-operatøren på sit lille kontor på knap seks kvadratmeter i Obereggens centrale pumpestation.

Fælles bio-opvarmning

Han skønner, at ressourceforbruget til formålet dermed er reduceret med en tredjedel i forhold til tidligere samtidig med, at den elektricitet, der bruges i dag

for størstedelens vedkommende er grøn og dermed CO₂-neutral.

Men det er naturligvis ikke alene de anlæg i naturen, som om vinteren gør et område som sydtyrolske Obereggen med en liftkapacitet på 36.000 personer i timen attraktivt for mange tusinde skisportsentusiaster fra hele Europa. Hoteller og pensioner i regionen Rosengarten-Latemar med 6800 gæstesenge og talrige restauranter kræver masser af energi til opvarmning, varmt vand m.v. Og det har tidligere helt naturligt været den mest uforudsigelige udgiftsfaktor for områdets turisterhverv om vinteren.

Udsving i oliepriserne har således ofte været afgørende for indtjeningen og beskæftigelsen i et område, der er uden større industrivirksomheder, men som er baseret på turisme, små familielandbrug og håndværk, der for en stor del serviceer turistindustrien.

Derfor blev der for knap et år siden etableret et centralt varmeanlæg, der fra begyndelsen af vinteren i år er i stand til at levere formøden varme til stort set alle hoteller, pensioner og øvrige byg-

ninger i turistbranchen.

Varmeanlægget adskiller sig fra konventionelle centralvarmeanlæg ved, at miljøfaktorerne har spillet en afgørende rolle ved etablering af anlægget. Al varmen produceres nemlig uden undtagelse af lokal biomasse og er dermed CO₂-neutral.

Affald fra træproduktion

Det har for os været vigtigt at kunne undgå såvel brug af forurenende fossile brændstoffer til i øvrigt stærkt svingende priser som transporter på kryds og tværs med olietankbiler, fortæller energikoordinatorerne i kommunen.

I stedet benyttes biomasse i form af hovedsageligt træflis, der er et affaldsprodukt fra den særlige sydtyrolske træindustri. Træindustrien, der består af talrige små virksomheder, som betegner sig som håndværksvirksomheder, leverer tømmer til blandt andet husbyggeri og møbelproduktion ud over at være verdenskendt for at levere træ til instrumentbyggeri. Mange violiner og celloer rundt om i alverdens koncertsale har deres udgangspunkt i de meget høje og slanke sydtyrolske træer fra bjergskræningerne i Obereggen og en række andre områder i Sydtyrol.

Brugen af træflis til opvarmning har ud over at gavne miljøet dermed givet savværkerne et ekstra økonomisk løft samtidig med, at det er fjernet den uforudsigelige energipris i turistindustrien.

For som turistchefen i Obereggen, Helene Thaler, peger på, så er naturen og dermed miljøet områdets vigtigste kapital.

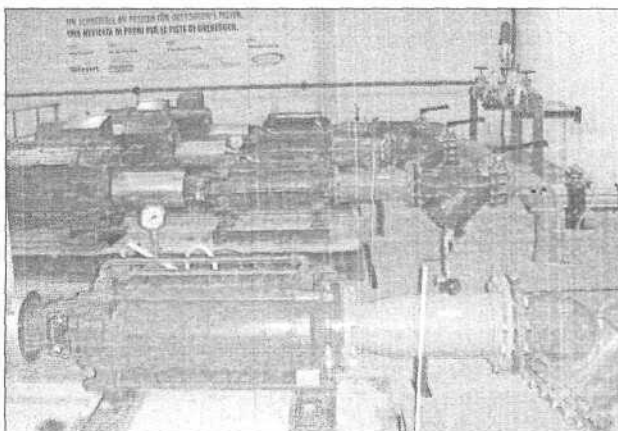
Men da enhver form for forbrænding, også når det gælder biologiske stoffer, medfører en vis udledning, er det centrale varmeanlæg forsynet med de mest moderne rensningsanlæg til at reducere emission af finstøv til væsentligt under halvdelen af EU's anbefalinger.

Ressourcer. Grøn strøm, central EDB-styring af snekanoner og CO₂-neutral opvarmning af hoteller i skisportsområde i Sydtyrol, der søges af gæster fra hele Europa.

Bjarne Lønborg skriver fra Sydtyrol

Fra denne pumpestation i Obereggen, der har modtaget en international pris som verdens mest rationelle, styres 180 snekanoner fra en enkelt computer, så kunsten kun falder, når og hvor der er mest brug for den.

Sydtyrolsk vintersportsregion helt i mindretallets hænder

Sydtyrolerne investerer i, ejer og driver turistanlæggene.

CAREZZA. Skisportsindustrien i Sydtyrol i Norditalien er så godt som uden undtagelse i det tysk-sprogede mindretals hænder. Ejere af skianlægge – lifter, restauranter, hoteller og forretninger – er sydtyrolerne, som ikke bryder sig om at blive forvekslet med Italiens italienske flertalsbefolkning, selv om sydtyrolerne med rod i Østrig og italienerne i dag lever i absolut fordragelighed med hinanden.

Et af de nærmest demonstrative symboler på denne fordragelighed er to-sproget italiensk og tysk skiltning – uden undtagelse – i Sydtyrol. Det gælder både bynavne, gadenavne og færdselsskilte – ja selv alle navne på pister og hytter i skisportsområderne i Dolomitterne.

Bevæger en uvidende skisportsturist sig blot et par hundrede meter længere mod syd på de alpine pister i eksempelvis Rosengarten-Latemar-bjergene, bliver man på grænsen mellem Sydtyrol og italienske Trentino hurtigt opmærksom på den nationale skillelinje: Skiltene er pludselig en-sproget italiensk – uanset at den imaginære grænse mellem Sydtyrol og Trentino er midt på en skipiste.

Det er helt naturligt

– Det er da den naturligste ting af verden, at vi lever i tysksprogede Sydtyrol, og at italienerne lever i resten af landet. Og naturligvis er italienerne da velkomne til at komme som turister her hos os for at nyde vores feriemråde, siger Georg Eisath, hovedaktionær og direktør for skiområdet Carezza med sine 25 kilometer alpine sammenhængende pister og 31 lifter.

– Vi har skam ingen problemer med italienerne. Men områderne er vores, som de jo er velkomne til at besøge. Men der er ingen og kommer heller ingen italiensk investorkapital her i vores ski-

Hovedaktionær og direktør for skiområdet Carezza, Georg Eisath, henter champagne op af en sneedrive for sammen med skiløbere på jomfruturen at markere åbningen af sin ny investering på 17 mio. euro.

anlæg, tilføjer Eisath, der netop har investeret 17 millioner euro i en ny moderne kabinelift og ti kilometer ekstra pister i Carezza.

Afkast eller idealisme

Georg Eisath er indbegrebet af en sydtyroler. Men han har lidt svært at opfatte sig selv og sin familie som en del af et mindretal i Italien.

– Her er vi jo flertallet. Her taler vi og de allerfleste andre vores tyske sprog. Og vi har egentlig gjort det ganske godt. Derfor er det vel også mere et udtryk for kærlighed til min sydtyrolske hjemegn end et forsøg på at få yderligere afkast af

Carezza-skiområdet, at jeg har sat mine sparepenge i endnu en lift og ti ekstra kilometer pister, siger Eisath.

Med et glimt i øjet tilføjer han, at hvis det ellers et øjeblik holdt op med at sne, og skyerne ville forsvinde, så kunne vi alle opleve verdens smukkeste solbeskinnede, sydvendte bjergside.

Og så graver den sydtyrolske investor pludselig nogle flasker champagne og glas op af en sneedrive – så han kan skåle med de skigæster, som skal med på jomfruturen ned ad hans idealistiske investering på ti kilometer – til 17 millioner euro.

Rejseforbindelser til Obereggen og Carezza:

- Bil ad landeveje og serpentineveje knap en times kørsel fra Brennermotorvejens afkørsel nord Bolzano/Bozen.

- Tog til Bolzano/Bozen og videre med offentlig bus eller hotelbus. De større hoteller henter gæster i Bolzano gratis eller mod et beskedent gebyr.

- Fly til Bolzano Lufthavn, der dog har neddroset trafikken af miljøhensyn. Fly til Innsbruck i Østrig eller Verona i Italien, der ligger i en omkreds af 200 km. Videre med bus.

Overnatning:

- 6800 senge i stort set alle priskategorier fra «bed and breakfast» over mindre, familiære pensioner til hoteller fra to-stjernet til fire-stjernet-superior.

Fortæring:

- De fleste hoteller i alle kategorier tilbyder halvpension til absolut overkommelige priser. Enkelte bedre hoteller kan kun bookes med halvpension.

Wellness:

- Alle fire-stjerne-hoteller og fire-stjerne-superior byder på wellness-faciliteter, der er iberegnet væresles-prisen.

Nogle hoteller tilbyder desuden forskellige former for massage samt skønheds- og velværebehandlinger, som betales ekstra.

Skiløberundervisning:

- I de nævnte skisportsområder er der et righoldigt udbud af skiskoler på alle undervisningsniveauer og specielle skiskoler for børn i alle aldersklasser fra børnehaveladeren.

En lille pause i den globale opvarmning

Snererekord. Største mængde sne i 70 år på sydsiden af Alperne.

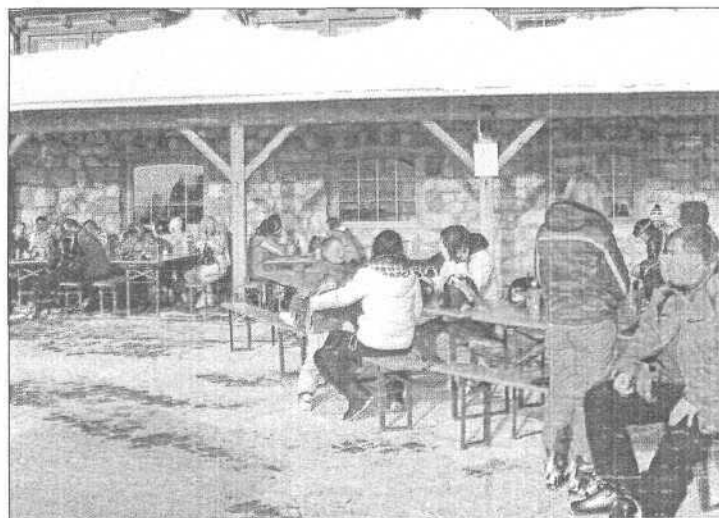
ROSENGARTEN-LATEMAR. Den globale opvarmning slog i den tidlige vinter en bue uden om dele af det tyske højland i Bayern, Alperne i Østrig, Schweiz og Frankrig samt i særlig grad Sydtyrol umiddelbart syd for Alperne.

I de sydtyrolske skisportsområder syd for delstatshovedstaden Bolzano/Bozen faldt der nogle få dage inde i december den største mængde sne i 70 år. Og det er 22 år siden, at skipisterne Rosengarten-Latemar med tilsammen 70 kilometer skipister i Obereggen og Carezza i Dolomitterne har haft så høj kvalitet så tidligt på vinteren som i den sidste måned i 2008.

Sportshotellerne ved de to skiområders dalstationer i 1200 og 1500 meters højde måtte fra midten af december tage store gravemaskiner til hjælp for at bane vej fra hovedfærdsselsårerne ad snoede serpentineveje til deres parkeringspladser. Og da sneen visse steder i især landsbyen Obereggen tårnede sig op i tre-fire meters højde, var bilisterne henvist til at bakke op til et par kilometer, når de skulle forlade hotellerne p-pladser.

Det var ganske enkelt for kompliceret alle steder at rydde dobbeltspor til hotellerne og deres vendepladser, fordi sneen faldt uafbrudt det meste af døgnet i et par uger midt i december.

Men da skisport sørger for cirka halvdelen af hotellerne og den øvrige turistindustri indtægter i og omkring bjergmassivet Rosengarten, blev alle kræfter og maskiner sat ind for plan-

Trods rekordstore snemængder og snefald næsten døgnet rundt i december rykker skisportsfolket hurtigt uden for til frokost i behagelig temperatur, når der ved middagstid er ophold i snefaldet.

(Fotos: Bjarne Lønborg)

lagt for at gøre de mange kilometer alpine pister parat til det traditionelle første store turist-ryk ind et par dage før jul.

Hårdt natarbejde

Det er ikke bare hårdt arbejde. Det er også natarbejde at holde skipister i toptilstand, når sneen vælter ned fra himlen både dag og nat. I Sydtyrol er det nemlig af sikkerhedshensyn og af hensyn til skisportsentusiasternes uforstyrrede udfoldelser forbudt at preparere pister i dag-

timerne. Desuden må de svære pistekøretøjer på larvefodder heller ikke arbejde tre aftener om ugen frem til klokken 22.30, når de belyste pister er åbne for skiløbernes udfoldelser efter mørkets frembrud.

Selv om sæsonen først for alvor sætter ind med begyndelsen af den italienske og tyske juleferie et par dage før den 24. december, er det en fast regel i den sydtyrolske turistindustri, at skipisterne skal være klar, så snart vejret betinger det. Og det kan i et vist omfang ske

ved hjælp af kunstig sneproduktion fra snekanoner, så snart temperaturen i 1200-2800 meter højde nærmer sig nulpunktet.

– Men når sneen vælter ned og giver optimale skisportsforhold tidligere, skal vi naturligvis sørge for, at de første turister – selv om de er relativ få i sammenligning med sæsonen i høj-sæsonen fra jul og til hen i marts – får de bedste tænkelige forhold, lyder budskabet fra turistorganisationen i Obereggen og Carezza.

God plads i lifterne

Det giver rigtig god plads i de mange kabine-, sidde- og slæbelifte, som er udlagt til henholdsvis 36.000 (i Obereggen) og 13.000 (i Carezza) personer i timen. Liftkapaciteten er nemlig udlagt til minimal ventetid ved maksimal belastning på de sammenlagt 70 kilometer alpine skipister. Derfor foregår skiløbernes indgang til lifterne også ganske hurtigt ved hjælp af automatisk åbning af indgangsmøllerne, så snart en sensor registrerer liftkøret i en lomme et eller andet sted på overkroppen.

På trods af, at de første december-uger er forsæson i Dolomitterne, registrerer hoteller, pensioner og turistorganisationer en tiltagende tendens til, at skisportsfolk i både Italien, Tyskland og Østeuropa holder godt øje med vejret i Sydtyrol om muligt at være nogle af de første på forsæsonens jomfruelige skipister.

Som forholdene var midt i december 2008, var det hver morgen muligt at lade skiene suse snevevis af kilometer gennem nysne i en behagelig temperatur på fire-fem grader minus. Og når snefaldet i reglen holdt en pause midt på dagen, var udendørs borde og stole første valg ved frokost-skihytterne rundt om på pisterne.